

FOL

PLATON
BİLGİ, RUH VE DEVLET

FOL 54

© MAK GRUP MEDYA PRO. REK. YAY. A.Ş.
SERTİFİKA NO: 44396

FELSEFE 54
ANTİKİTE 02

PLATON/BİLGİ, RUH VE DEVLET
ALFRED EDWARD TAYLOR

ÇEVİREN: CENGİZ İSKENDER ÖZKAN

ÖZGÜN ADI: *PLATO*
EDİSYON: LONDON 1914

YAYINA HAZIRLAYAN: EBUBEKİR DEMİR
REDAKSİYON: MAK GRUP REDAKSİYON EKİBİ
GÖRSEL YÖNETMEN: NURULLAH ÖZBAY
GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA: TAVOOS

ISBN 978-605-69955-6-9

BASKI: AYRINTI BASIMEVİ ANKARA - SERTİFİKA NO: 13987

I. BASKI: OCAK 2020

İLETİŞİM ADRESLERİ
CİNAH CD. KIRKPINAR SK. 5/4
06420 ÇANKAYA ANKARA
TEL.: 0312. 439 01 69
www.folkitap.com
bilgi@folkitap.com
siparis@folkitap.com
www.twitter.com/folkitap

PLATON
BİLGİ, RUH VE DEVLET

ALFRED EDWARD TAYLOR

ÇEVİREN
CENGİZ İSKENDER ÖZKAN

ALFRED EDWARD TAYLOR

Oundle, İngiltere’de doğdu (1869). Manchester (1896-1903), McGill (1903-1908) St. Andrews (1908-1924) üniversitelerinde Antik Yunan felsefesi ve ahlak felsefesi dersleri verdi. Bir süre Aristotelian Society’nin başkanlığını yaptı (1928-1929). Edinburgh Üniversitesi’nden emekli oldu (1941) ve burada öldü (1945). Başlıca eserleri: *Elements of Metaphysics* (1909), *Epicurus* (1911), *Varia Socratica* (1911), *Aristotle* (1919), *Plato: the Man and his Work* (1926), *A Commentary on Plato’s Timaeus* (1928), *The Faith of a Moralst* (1930), *Socrates* (1932) *Philosophical Studies* (1934), *The Christian Hope of Immortality* (1938), *Does God Exist?* (1945).

CENGİZ İSKENDER ÖZKAN

İstanbul’da doğdu (1974). Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora eğitimini Hacettepe Üniversitesi Felsefe bölümünde tamamladı. Yeditepe Üniversitesi ve Aydın Adnan Menderes Üniversitesi’nde Eskiçağ Felsefesi, Bilim Tarihi, Bilim Felsefesi, Mantık ve Dil Felsefesi alanında dersler verdi. Hâlen Aydın Adnan Menderes Üniversitesi’nde görev yapmaktadır. Platon ve Wittgenstein felsefelerinin yanı sıra Bilim Felsefesi, Epistemoloji, Dil Felsefesi ve Zihin Felsefesi alanlarında çeşitli yayınları bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
BİRİNCİ BÖLÜM	13
PLATON; YAŞAMI VE YAPITI	13
1. Platon'u Yazmak	13
2. Çevresi ve Sokrates	16
2. Akademia	20
3. Syrakusa	22
4. Yapıtı	26
İKİNCİ BÖLÜM	35
BİLGİ KURAMI	35
1. Kanı ve Bilgi	35
2. İdealar Öğretisi	38
3. Diyalektik	47
4. Birlik ve Çokluk	57
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	61
PSİKOLOJİ, ETİK VE SİYASET	61
1. Erdem Bilgidir	62
2. Ruhun Yazgısı	65
3. Saf Zevk ve Erdem	75
4. Eğitim ve Devlet Örgütlenmesi	84
4.1. Özel Mülkiyet	86
4.2. Devlet'te Kadın	89
4.3. Filozof Krallar	91
5. Timokrasi, Oligarşi ve Demokrasi	93

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	104
KOZMOLOJİ	104
1. <i>Evrenin Rubu</i>	105
2. <i>Demiurgos</i>	107
İLERİ OKUMALAR	112
DİZİN	115

ÖNSÖZ

Bu çalışma Platon'un felsefesinin bütüncül bir açıklamasını ortaya koyma iddiası taşımıyor. Birçok önemli konuya değinmediğim gibi başka bazı konuları da gerekli olduğu kadarıyla ve oldukça özet hâlinde ele aldım. Ayrıca üzerinde uzlaşmanın bulunmadığı bütün tartışmalardan olabildiğince uzak durmanın gerekli olduğunu düşündüm ve bu yüzden tartışmalı konuları yalnızca ortaya koymakla yetinerek bu konular hakkında kendi düşüncemi temellendirme yoluna gitmedim. Daha geniş kapsamlı bir çalışma yapmış olsaydım belki de kaçınılmaz bir şekilde ayrıntılı açıklamalara girmem gerekecekti.

Burada, Platonculukla ilgili tüm geleneksel açıklamalara olabildiğince mesafeli bir şekilde yaklaşmayı ve yapmış olduğum sürekli incelemelerden hareketle bu filozofun düşüncelerine ilişkin kişisel izlenimlerimin genel bir taslağını ortaya koymayı amaç edindim. Öğrenciler için verdiğim faydalı eserler listesi yalnızca benim faydalı veya önemli bulduğum birkaç eserden ibaret olsa da, okuruma, benim yorumlarımı başkalarınıninkiyle karşılaştırarak kendi yargılarını oluşturma fırsatı verecektir. Bu küçük kitapta bulunan birçok kusuru eleştirecek kadar konunun uzmanı olan kişiler, umuyorum ki, tüm felsefeler içinde en özgün ve etkili olanına ilişkin açıklamaları oldukça küçük bir kılavuza sıkıştırma girişimim konusunda hüküm verirken aynı zamanda oldukça hoşgörülü de olacaklardır.

ALFRED EDWARD TAYLOR

BİRİNCİ BÖLÜM PLATON; YAŞAMI VE YAPITI

1. Platon'u Yazmak¹

Platon'un geleneksel olarak kabul gören yaşamöyküsü, hayali kurgu ile tarihsel gerçekler arasında bir ayırım yapmanın oldukça zor olduğu bir öyküdür. Platon'un 'Yaşam Öyküleri' ile ilgili Antik dönemden bize kadar ulaşan anlatılardan tarih bakımından en eski olanı MS. 2. yüzyılın ortalarında ve ikinci yarısında yaşamış olan Afrikalı retorikçi ve öykü yazarı Apuleius'tur. Diogenes Laertios'un yazdığı oldukça ünlü bir alıntılar kitabı olan *Filozofların Yaşamları* adlı eserde daha uzun bir biyografi mevcuttur. İçeriği daha eski ve daha iyi kaynaklara dayansa da, bu eser, bugünkü hâliyle, MS. 3. yüzyılın ortalarından, çok daha öncesine gitmeyen bir zamandan kalma bir derlemedir. Geri kalan 'yaşam öyküleri' ise Yeni-Platonculuğun daha geç dönemlerine, yani İsa'dan sonra 6. yüzyıl ve sonrasına aittir. Dolayısıyla, filozofumuzun hâlâ mevcut olan en eski biyografileri ölümünden dört yüz yıl sonraki bir zamandan bize ulaşmaktadır ve bu eserlerin Platon efsanesini, hemen hiçbir eleştirinin olmadığı bir çağda olduğu hâliyle aktardığı da hesaba katılmalıdır. Tamamıyla güvenilir olgulara dayanarak bu efsanenin arkasında yatan gerçeklere ulaşmak istediğimizde ulaştığımız sonuçlar oldukça yetersiz kalacaktır.

Platon'un kendisi de yaşamına ilişkin yalnızca iki olayı kayda almıştır. Hocası Sokrates'in yargılanması sırasın-

¹ Alt başlıklar Türkçe baskı için eklenmiştir. (Yay. Haz.)

İKİNCİ BÖLÜM BİLGİ KURAMI

1. *Kanı ve Bilgi*

Bizler için bir kuramlar veya soruşturmalar bütününden başka bir anlama gelmeyen ‘felsefe’ sözcüğünün Platon için daha canlı ve öznel bir anlamı vardır. Felsefe, adının da gösterdiği üzere, bilgelik *sevgisi*, yani az çok her insan ruhunun yapabileceği, doğruluk ve aydınlanmanın peşinden gitme tutkusu demektir. *Şölen* diyalogunun bize söylediği gibi felsefe ne tamamıyla bilge olan zihnin yapacağı bir iştir ne de [bilgelige karşı] kayıtsız kalan tamamıyla aptal olan birinin yapacağı bir iş. Kısmen aydınlanmış kısmen de kafası karışık ve şaşkın bir ruhun, sahip olduğu mevcut kuşku ve güçlüklerinin ortadan kalkabileceği tam bir görüş elde etmeye yönelik duyduğu özlemdir. *Theaitetos* ve *Devlet* diyaloglarına göre felsefe merakla başlar ya da daha belirgin bir şekilde söylemek gerekirse, her birisi de açık bir şekilde aynı sağlamlıkta görünen uyuşmaz algılarla karşılaştığımızda hissettiğimiz zihinsel rahatsızlık durumuyla başlar. Ünlü bir pasajda, ruhun yarı-oluşmuş bir fikrin sancılarını yaşadığı bu rahatsızlık durumu, deyim yerindeyse, doğum sancılarına benzetilir ve filozof da, öğrencileriyle olan ilişkisi içinde, ruhun ebesi olarak tanıtılır. Filozofun görevi başka insanlar adına düşünmek değildir, kendi düşüncelerini doğurmaları için onlara yardım etmektir. Bu felsefe anlayışı ve onun işlevi olumsuz ve dar anlamda ele alındığında ‘zihinselci’ olmaktan çok uzaktır. Platon’un gözünden felsefe bir ‘yaşam biçimi’dir, kavrayış için olmaktan çok kişilik için bir

İLERİ OKUMALAR

Platon, Greek text of the Dialogues, latest edition. *Platonis Opera Omnia*, ed. J. Burnet. 5 vols. in *Scriptorum Classicorum Bibliotheca Oxoniensis*.

Yorumlarıyla Birlikte Ayrı Olarak Derlenmiş Belirli Diyaloglar içinde en önemli olanı:

The Republic of Plato. J. Adam. 2 vols. Cambridge: University Press, 1902.

İngilizce çevirileri ve yorumlarıyla, belirli diyaloglar içinde faydalı olacak diğer derlemeler –

B. Jowett And L. Campbell. *The Republic of Plato*. 3 vols. Oxford: Clarendon Press, 1894.

L. Campbell. *The Theaetetus of Plato*. Oxford: Clarendon Press. Second edition, 1883.

L. Campbell. *The Sophistes and Politicus of Plato*. Oxford: Clarendon Press, 1867.

W. H. Thompson. *The Phaedrus of Plato*. George Bell, 1868.

W. H. Thompson. *The Gorgias of Plato*. George Bell, 1871.

R. G. Bury. *The Philebus of Plato*. Cambridge: University Press, 1897.

W. Waddell. *The Parmenides of Plato*. Glasgow, 1894.

R. D. Archer-Hind. *The Phaedo of Plato*. Mucmillan and Co. Second edition, 1894.

J. Riddell. *The Apology of Plato*. Oxford: Clarendon Press, 1867.

Çeviriler

- Jowett. *The Dialogues of Plato*. Oxford: Clarendon Press. (Latest edition in 5 vols., 1892.)
- Davies and Vaughan. *The Republic of Plato*. Macmillan, 'Golden Treasury' Series.
- F. J. Church. *The Trial and Death of Socrates* (translations of *Euthyphro*, *Apology*, *Crito*, *Phaedo*). Macmillan, 'Golden Treasury' Series.
- J. Wright. *The Phaedrus, Lysis, and Protagoras of Plato*. Macmillan, 'Golden Treasury' Series.
- S. W. Dyde. *The Theaetetus of Plato*. Glasgow, 1899.
- P. B. Shelley. *The Banquet of Plato*. (Translation of *the Symposium*.) Cassell and Co., 1887 (in Cassell's National Library).
Bu diyalogun R. D. Archer-Hind tarafından yapılan derlemesinde *Timaios*'un bir çevirisi vardır (Macmillan, 1888), ayrıca T. H. Martin tarafından derlenen el yazmasında da Fransızca bir versiyonu vardır (*le Timée de Platon*, Paris, 1841).

Referans Eserler

Genel

- E. Zeller. *Plato and the older Academy*. Translated from Zeller, *Philosophic der Griechen*, by S. F. Alleyne and A. Goodwin. Longmans, Green and Co. 1876. [Original text, *Philosophic der Griechen*. Vol. ii.pt. 1. 4th edition. Leipzig, 1889.]
- G. Grote. *Plato and the other Companions of Socrates*. John Murray. (Last edition in 4 vols. 1885.)
- T. Gomperz. *Griechische Denker*, vol. ii. (Leipzig, 1900-1902.) [English Translation in vol. ii. of *The Greek Thinkers*, authorised translation. London, 1901-5.]
- A. W. Benn. *The Greek Philosophers*. London, 1882.
- A. W. Benn. *The Philosophy of Greece*. Grant Richards, 1898.
- D. G. Ritchie. *Plato*. (In 'The World's Epoch-makers'.) T. and T. Clark: Edinburgh, 1902.

- C. Bäumker. *Das Problem der Materie in der Griechischen Philosophie*. Münster, 1890.
- J. Burnet. *Early Greek Philosophy*. A. and C. Black. Second edition, 1908.

Özel

- K. L. Nettleship. *Plato's Conception of Goodness and the Good* (in vol. i. of *Philosophical Lectures and Remains*); *Lectures on Plato's Republic* (vol. ii. aynı eserin ikinci cildi ayrıca yayınlanmıştır). London and Oxford. Second edition, 1901.
- B. Bosanquet. *A Companion to Plato's Republic*. Rivington, 1895.
- W. Lutoslawski. *The Origin and Growth of Plato's Logic*. Longmans, Green and Co. 1897.
- Hans Raeder. *Platon's Philosophische Entwicklung*. Leipzig: B, G. Teubner, 1905.
- P. Natorp. *Platon's Ideenlehre*. Leipzig, 1903.
- G. Milhaud. *Les Philosophes-Géomètres de la Grece; Platon et ses Prédécesseurs*. Paris: F. Alcan, 1900.
- J. A. Stewart. *The Myths of Plato*. Macmillan, 1905.
- P. Shorey. *The Unity of Plato's Thought*. Chicago: University Press, 1903.
- Ayrıca bakınız Professor H. Jackson'ın makale dizisine on *Plato's Later Theory of Ideas* in *Journal of Philology*, vols. x-xv (1882-1886), ve J. Cook Wilson'ın eserine on *The Interpretation of Plato's Timaeus*. London: D Nutt 1889.

DİZİN

- A
adalet 62, 79, 80, 81, 98
Adam 109
Adeimantos 25
ahlaki: ~ ideal 75; ~ zarafet 79
ahlaksızlık 63, 70
Akademia 20, 21, 23, 24, 25, 26, 30, 34, 46, 104
Akademus 20
Anaksagoras 52, 107
anımsanma [recollection] 69
Antikçağın 'Kopernik öncesi Koper-
nikçileri' 109
Antisthenes 55, 56, 61
Apollon 17
Apuleius 13
Aristofanes 88, 91
aristokrasi 94, 100, 102
Ariston 16, 17
Aristophanes 15, 26, 27
Aristoteles 14, 17, 22, 25, 27, 28, 38, 39, 40, 42, 44, 45, 52, 53, 54, 57, 58, 59, 60, 70, 78, 80, 88, 91, 93, 108, 110
aritmetik 47
askerler 66, 80, 82, 86, 101
aşkın 44, 45, 47, 60, 71
Athenaeos 25
Atina demokrasisi 14, 91
Augustus 27
- B
bedensel hazlar 76
Berkeley 41, 99
bilgelik 35, 72, 73, 79, 80, 84, 97, 102; ~ sevgisi 35, 72
bilgi [episteme] 37, 39; ~ kuramı 36, 53, 55; bilimsel ~ 36, 39, 69, 71, 91; hakiki ~nin nesnelere 69; ideal ~ 50
bilim 21, 24, 37, 45, 46, 50, 64, 78, 92; ~ ve felsefenin ilkeleri 21
Birlik [Unity] 58
Borgia Ailesi 70
Burke 97, 99
Büyük İskender 25
- C
Caesar 100
canlılık ideası 105
cehalet duygusu 36
cesaret 62, 63, 64, 79, 80, 83, 87, 97
Cicero 18, 19
- Ç
Çokluk [Multitude] 58; ~un Birliği 40
- D
değişme 54
deizm 99
Demiurgos 104, 105, 106, 107, 109
demokrasi 97, 98
demokratik insan 99
deneyim 37, 38, 45, 47, 49, 54, 70, 74, 82, 101
devlet 16, 23, 80, 81, 82, 86, 87, 90, 91, 92, 93, 97; ideal ~ 94; timokratik ~ 95
Devlet 16, 17, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 30, 31, 32, 35, 39, 43, 45, 47, 48, 53, 55, 62, 65, 66, 67, 68, 70, 72, 73, 77, 78, 80, 81, 85, 88, 90, 93, 94, 95, 96, 98, 102, 103, 105, 108
Devlet Adamı 24, 28, 29, 31, 32, 55, 102, 108
Diogenes Laertios 13, 14, 15, 25, 26, 27

Dion 22, 23, 24
 Dionysios 18, 23, 24, 100, 101
 Direktuar 99
 diyalektik 31, 50, 51, 53, 78
 diyalog biçimi 33
 doğru kanı(lar) 39, 77, 78
 doğruluk [truth] 51
 Doğu ve Batı kültürleri 19
 Dor 85; ~ karakteri 83
 Dropides 17
 duyu-deneyimi 71
 dünyalar çokluğu 105
 düşünsel yetkinlikler 78

E

eğitim 20, 63, 65, 67, 72, 78, 81, 82, 86, 87, 92; ~in ihmal edilmesi 95
 Empedokles 105
 en iyilerin yönetimi 94
 erdem 61, 63, 64, 65, 73, 77, 79, 80; ~ler 61, 62, 64, 78, 79; karakter ~leri 78
 erdemsizlik 64
 etik 30, 31, 45, 61, 68, 75, 79, 81, 84, 91
 Euripides 91

F

fayda ilkesi 82
 fizik 31, 38, 106
 Frege 51, 58

G

Galileo 111
 geometri 24, 49, 40, 47
 Grote 16, 22, 26, 27, 110, 113

H

haklı öfke 66, 80
 Hegel 93
 Helen zihinsel çabası 83
 Herakleitosçuluk 38
 Herbert Spencer 69
 hipotezler 50
 Homeros 19, 84
 Hristiyanlar 19
 Hristiyanlık 16
 Hristiyan teolojisi 25

I

İbrani ahlaki ciddiyeti 83
 İdealar 30, 37, 38, 39, 41, 42, 44, 45, 47, 50, 53, 57, 58, 59, 60; ~ın 'aşkın' özelliği 44; ~ kuramı (öğretisi) 37, 39
 idealizm 41
 İsokrates 20, 21, 22, 29, 30
 iş bölümüne ilişkin ekonomi ilkesi 82
 İtalya 18, 19, 20
 iyi 51, 53, 57, 107; ~ deası 51

J

jakobenizm 99
 jimnastik 84
 Johnson 97

K

kalıtım yasaları 95
 Kallippos 24
 kanı [doxa] 37, 39, 47, 49, 55, 65
 Kant 29, 37, 45, 46, 47, 57
 kategoriler 31, 54, 57
 kavramlar dünyası 51
 kavramsal realizm 41
 Khalkedonlu Ksenokrates 25
 Kharmides 14, 17, 30, 62, 97
 Kinikler 76
 Kodros 17
 komünizm 91
 Kopernik 109, 111
 Koruyucular 82, 83, 86, 87, 89, 95
 kozmogoni 104
 kozmoloji 31, 104
 Kratylos 14, 30, 55
 Kritias 14, 17, 31, 97
 Ksenokrates 25, 57, 108
 Ksenophon 14, 61, 90, 91

L

Lutoslawski 29, 30, 32
 Lykurgos 23

M

matematik 45, 46, 50, 59
 matematikçiler okulu 50
 Megaralı Öklid 18, 19
 Messeneli Aristoksenos 14

metafizik 30, 31, 93
 Mısır 18, 19
 mitler 74
 mitoloji 85
 modern psikoloji 67
 monarşi 94
 müzik 14, 84, 85

N

Napolyon 70, 99
 nedenler 52
 Yeni Platonculuk 75
 Newton 111

O

olası kanılar 104
 oligarşi 14, 96, 97, 102
 oluş alanı 74
 Orpheuşçu ruh göçü hayali 74
 Ortaçağlar 100
 Otuzlar 14, 17

Ö

ölçülülük 62, 79
 ölü ruh 70
 özel mülkiyet 86
 özgür aşk 91

P

Panegyricos 30
 Parmenides 28, 31, 37, 41, 43, 54, 112
 pay alma 39, 40, 43
 Peano 43, 51, 58
 Peloponnesos Savaşı 14, 90
 Pergamus 26
 Periktione 16, 17
Phaidon 14, 16, 29, 30, 39, 42, 45, 52, 53, 68, 70, 71, 72, 73, 74
Phaidros 30, 32, 65, 67, 71, 72
 Philebos 31, 55, 59, 77
 Philon 42
 Pisagorcular 109, 111
 Platonculuk 13, 25
 Platon: ~ metafiziği 43; ~'un ahlaki eğitim tasarısı 78; ~'un ideal toplumu 90, 93
 Plutarkhos 22, 23, 108, 110

Poseidon 17

pratik etkinlik 93
 profesyonellik 22
 Protogoras 30, 33, 34, 55, 63, 64, 113
 psikoloji 61, 67, 75, 77, 107

R

Raeder 30, 114
 R. L. Nettleship 87
 ruh 36, 42, 54, 65, 67, 68, 70, 75, 80, 106; bilen ~ 69; ~a özü 'kötülük' 71; ~un yapısı 65; ~un 'yetkinliği' 77; ~ evren ~u 59
 Russell 58

S

saf: ~ kavramlar sistemi 53; ~ mantıksal kavram 40, 60; ~ zevkler 77
 sanat 85
 savaş 82
 sayılar 58
 sentetik önermeler 57
 Sicilya 18, 19, 20, 24, 100
 siyasal ve ahlaki yaşam 94
 siyaset felsefesini 61
 sofist 56
 Sofistler 21, 55
 Sokrates 13, 14, 16, 17, 18, 30, 32, 33, 34, 36, 38, 40, 43, 44, 52, 61, 62, 63, 64, 71, 75, 82, 91, 97
 Sokratesçilik 79
 Sokratesçi ruh anlayışı 62
 Sokratik: ~ ahlaki psikolojinin kusuru 63; ~ diyaloglar 33
 Solon 17
 sophrosyne 79, 80
 Sparta 23, 82, 83, 90, 95
 Spartalılar 83, 87, 90
 Speusippos 17, 25
 Syrakusa 16, 22, 23, 24; ~ idaresi 15

T

Tanrı 17, 42, 73, 74, 85, 95, 100
 Tarım 83
 Theaitetos 19, 24, 28, 31, 32, 35, 54, 55, 56, 65, 72
 Theodoros 19

Thrasyllos 15, 27, 28

Tiberius 27

Timaios 28, 31, 32, 39, 40, 42, 43, 47, 52, 53, 59, 60, 65, 66, 67, 68, 72, 74, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 113

tiranlık 99, 100

trajedi 27, 33, 34, 85

Ü

üreticiler 80, 82

V

Varolma [Being] 51

W

Whiggery 97

W. Lutoslawski 29

Y

Yahudi 19, 42

Yasalar 24, 27, 28, 29, 31, 32, 103, 111

Yeni Platoncu gelenek 25

yer, konum, nitelik değişimi 54

yetkinlik 61, 63, 75, 78

yoksullar 98

yurttaşlar 80, 100

Z

zaman 108

zanaatkârlar 80

Zerdüştlük 18

zihinselci 35, 76